CZU 339.543

MODALITĂȚILE DE EXECUTARE SILITĂ A OBLIGAȚIEI VAMALE

Pavel ȚURCAN
doctor în drept, Universitatea de stat din Moldova, Facultatea de Drept

În prezentul studiu vom descoperi esența și conținutul executării silite a obligației vamale, efectele neconformării voluntare cerințelor imperative ale legii, modalitățile executării silite, totodată însușirile executării silite în cazul persoanelor juridice și a celor fizice.

Un alt obiectiv în cadrul studiului este identificarea cazurilor de imposibilitate a executării creanțelor fiscal/ vamale, perceperea restanțelor din contul altor bunuri ale plătitorilor vamali etc. De asemenea, ne propunem să formulăm anumite concluzii de ordin teoretic și practic, care ar conchide în mod rațional din investigațiile efectuate în lucrare, contribuind poate la îmbogățirea doctrinei în problemele vizate, la perfecționarea legislației în vigoare a Republicii Moldova. În general, obiectivul este de a arăta aspectele juridice cu privire la neexecutarea obligațiilor vamale sau executarea necorespunzătoare, de a analiza procedura juridică de angajare a răspunderii ca urmare a neexecutării obligațiilor vamale.

Termeni-cheie: *executare silită, impunere, organ vamal, taxa vamală, obligație fiscală, prejudiciu, persoană fizică, persoană juridică, import, export, termen de prescripție, neexecutare, impozit, organ fiscal, debitor, regim vamal, politică vamală.*

METHODS OF FORCED EXECUTION OF THE CUSTOMS OBLIGATION

In the present study we will discover the essence and content of the forced execution of the customs obligation, the effects of voluntary non-compliance with the imperative requirements of the law, the modalities of the forced execution, at the same time the properties of the forced execution in the case of legal and natural persons.

Another objective of the study is to identify cases of impossibility to execute tax / customs claims, collection of arrears from other goods of customs payers, etc. We also intend to formulate certain theoretical and practical conclusions, which would rationally conclude from the investigations carried out in the paper, perhaps contributing to the enrichment of the doctrine in the issues concerned, to the improvement of the legislation in force of the Republic of Moldova. In general, the objective of the thesis is to show the legal aspects regarding the non-execution of customs obligations or improper execution, to analyze the legal procedure for incurring liability as a result of non-execution of customs obligations.

Keywords: *enforcement, taxation, customs body, customs duty, tax liability, damage, natural person, legal entity, import, export, limitation period, non-execution, tax, tax authority, debtor, customs regime, customs policy.*

Identificarea problemei de cercetare. Analizând reglementările legislative, dar și referințele doctrinare referitoare la acest subiect de referință, putem spune că procedura executării silite a obligației vamale, constituie un ansamblu de operațiuni procedurale, o succesiune de acte de procedură efectuate într-o anumită ordine prescrisă de lege, de către organul de executare silită, în scopul atingerii finalității urmărite de creditor, dar și de stat: executarea promtă și eficientă a titlurilor executorii, dar si a hotărârilor judecătorești în vederea realizării dreptului recunoscut prin acest titlu executoriu creditorului, achitarea dobânzilor, penalităților

sau a altor sume acordate în temeiul legii prin acest document cu valoare executorie.

În acest sens, se impune cu necesitate reliefarea acelor modalităţi prin care se poate atinge realizarea scopului central al acestei instituţii şi anume, vărsarea în bugetul de stat a sumei tuturor creanţelor restante datorate de către plătitorii vamali.

În acest sens Codul Vamal al Republicii Moldova prin art.130[2] alin.(1) [1] reglementează următoarele modalităţi de executare silită, pe care le prezintă simplist, fără a recurge la o anumită categorisire după vreun criteriu prestabilit. Astfel ele sunt:

- ✓ încasarea mijloacelor băneşti de pe conturile bancare ale contribuabilului, cu excepţia celor de pe conturile de credit şi provizorii;
- ✓ ridicarea de la plătitorul vamal a mijloacelor băneşti în numerar, inclusiv în valută străină;
- ✓ urmărirea bunurilor plătitorului vamal, cu excepţia celor consemnate anterior;
- ✓ urmărirea datoriilor debitoare ale plătitorului vamal prin modalităţile prevăzute mai sus.

Actualitatea temei cercetate rezidă însăşi din desfăşurarea activităţilor organelor vamale, care vizează atingerea unor scopuri primordiale ale politicii vamale pentru ţara noastră, care asigură utilizarea eficientă a instrumentelor de control, atât pe teritoriul vamal al statului nostru, cât şi în afara lui, prin protejarea pieţei interne, stimularea dezvoltării economiei naţionale etc.

Este important să menţionez că particularităţile, dar şi baza conceptuală în tematica abordată, nu poate exista de sine stătător, aceasta este strâns analizată prin prisma reglementărilor naţionale din domeniul dreptului fiscal, de aceea în acest sens constat complexitatea activităţii organelor vamale, care se manifestă, în special, prin funcţiile atribuite acestora ce sunt exercitate atât în mod independent, cât şi în colaborare cu alte organe statale, cum ar fi, în cazul nostru, organul fiscal.

Scopul şi sarcinile articolului este de a descoperi esenţa şi conţinutul executării silite a obligaţiei vamale, efectele neconformării voluntare cerinţelor imperative ale legii, modalităţile executării silite, totodată despre însuşirile executării silite în cazul persoanelor juridice şi a celor fizice.

Un alt obiectiv în cadrul studiului este identificarea cazurilor de imposibilitate a executării creanţelor fiscale/ vamale, perceperea restanţelor din contul altor bunuri ale plătitorilor vamali etc. Într-o altă ordine de idei, studiul are drept scop aducerea la cunoştinţa cititorilor importanţa cunoaşterii drepturilor şi a obligaţiilor aplicate la modalităţile de executare silită, a formelor şi efectelor neexecutării obligaţiilor vamale.

Conţinutul de bază al articolului. În ceea ce priveşte abordarea modalităţilor de executare silită din partea legiuitorului, observăm o tratare distinctă vizavi de modalitatea încasării sumelor de bani aflate-n conturile bancare ale contribuabilului, faţă de cazul când trebuie executate silit sume de bani aflate-n numerar în posesia contribuabilului, ori faţă de cazul când sunt urmărite sume de bani ce sunt datorate de către terţi contribuabilului.

Punctăm acest lucru, deoarece analizând tangenţial reglementările din legislaţia românească, vom vedea o structurare distinctă, pe care prima şi a treia modalitate legiuitorul român le-a reunit sub denumirea de executare silită prin poprire, care constituie acea formă de executare, prin care creditorul urmăreşte sumele pe care-o terţă persoană le datorează debitorului urmărit, iar cât priveşte ridicarea mijloacelor băneşti în numerar de la contribuabili, legiuitorul român le-a tratat la un loc cu executarea silită a bunurilor mobile cu regim special, bani, bijuterii, titluri de valoare etc. [12, pag.100]

În acest sens, în cadrul raporturilor juridice vamale, autoeducarea în spiritul autodisciplinării şi conformării prescripţiilor legale, ne scuteşte de acea forţă corectoare pe care statul o are la îndemână. În caz contrar, în condiţiile neexecutării la timp şi în limitele cuvenite a unei prestaţii, legislaţia prevede instituirea executării silite, care o dată declanşată, subjugă plătitorul vamal la realizarea unei conduite.

Astfel conform prevederilor Codului Vamal al Republicii Moldova [1], executarea silită a obligaţiei vamale în privinţa încasării mijloacelor băneşti se efectuează prin modalităţi precum:

- ✓ încasarea mijloacelor băneşti de pe conturile bancare ale plătitorului vamal, cu excepţia celor de pe conturile de credit şi provizorii;
- ✓ ridicarea de la plătitorul vamal a mijloacelor băneşti în numerar.

Conform legislaţiei fiscale/vamale în vigoare, se impune cu necesitate să menţionăm că, organul vamal este împuternicit cu dreptul de a aplica asupra plătitorului vamal, una sau ambele modalităţi de percepere a mijloacelor financiare, în situaţiile în care suma percepută ca urmare a aplicării unei modalităţi nu este suficientă pentru stingerea totală a creanţei pe care debitorul o are [8].

Trebuie să menţionăm că această modalitate de încasare a mijloacelor băneşti de pe conturile bancare ale plătitorului vamal, constituie *o primă modalitate* a executării silite prevăzute de legislaţia vamală şi care în raport cu celelalte modalităţi de executare silită este cea mai uzuală şi cea mai rapidă modalitate. În argumentarea acestui fapt vine, nu doar ideia rapidităţii executării, dar şi prin faptul că se poate realiza prin cheltuieli minime, ceea ce implică un beneficiu sporit, în circumstanţele economi-

ce deficitare actuale din Republica Moldova.

Privită procedural, operațiunea de încasare a mijloacelor bănești de pe contul plătitorului vamal, debutează prin atribuția organului vamal de a înainta ordine incaso, care au valoare de document executoriu. Organul vamal, întocmind forma acestora și urmând procedura prestabilită prin Regulamentul BNM privind suspendarea operațiunilor, sechestrarea și perceperea, în mod incontestabil a mijloacelor bănești din conturile bancare nr. 375 din 15.12.2005[10, pag.150], dacă le cunoaște, dispune de ele exact din momentul în care obligația vamală a ajuns la scadență sau s-a aflat de existența ei.

Pentru toate categoriile de conturi bancare, inclusiv și pentru cele deschise în valută străină și înscrise în Registrul de Stat, conform Regulamentului enunțat, ordinele incaso se emit în monedă națională. Aceasta presupune faptul că, dacă ordinul incaso este depus la contul contribuabilului în valută străină, executarea acestuia de către instituția financiară se va efectua prin cumpărarea de către instituția financiară competentă a valutei străine contra monedei naționale, la cursul stabilit de aceasta, însoțită de transferul în aceeași zi a valutei naționale în bugetul de stat al Republicii Moldova. [11, pag.280]

Conform reglementărilor imperative, date de art. 197 alin (2) din Codul Fiscal[2], în cazul în care contribuabilul deține în contul său bancar mijloace bănești, instituția financiară este obligată să execute în limita acestor mijloace ordinul incaso emis de către Serviciului Fiscal de Stat în termen de 24 de ore din momentul în care a fost primit.

În practică se poate ivi situația, când în ziua sau anterior recepționării ordinului incaso privind încasarea mijloacelor bănești de pe conturile bancare ale plătitorului vamal, au fost înaintate și alte documente executorii sau, în aceași zi, au fost înaintate alte ordine incaso pentru același cont sau conturi bancare, emise, de asemenea, de organe abilitate de lege. Astfel, în sarcină acestuia este pusă încasarea și distribuirea mijloacelor bănești în ordinea satisfacerii creanțelor și conform procedurii stabilite de Codul de executare în alin. (3), (4) art. 92[3], care la rândul său va fi informat și despre existenta unor alte sechestre și despre organul care le-a aplicat. În acest caz, executorul judecătoresc va propune, în cel mult 3 zile, celorlalți creditori posibilitatea alăturării lor în termen de 10 zile din momentul înștiințării a procedurii de executare[15, pag.168].

Dacă, ca urmare aplicării acestei proceduri, totuși nu este posibilă recuperarea în totalitate a creanței, atunci organul vamal poate proceda concomitent la aplicarea altor modalități de executare silită prevăzute de legislația vamală în vigoare, care ar permite recuperarea creanțelor datorate de către plătitorul vamal bugetului de stat: urmărirea bunurilor plătitorului vamal, ridicarea în numerar a mijloacelor bănești, urmărirea datoriei debitoare etc.

O altă modalitate de recuperare a creanțelor de la contribuabili constituie și ***procedura ridicării mijloacelor bănești în numerar de la contribuabil***. Astfel conform art.198 din Codul fiscal al Republicii Moldova, executarea silită a obligației fiscal/ vamale prin ridicarea mijloacelor bănești în numerar este aplicată doar plătitorului vamal – persoană juridică sau persoană fizică, subiect al activității de întreprinzător.

Astfel pentru săvârșirea acțiunilor sus-menționate, funcționarul vamal va verifica locurile și localurile în care plătitorul vamal păstrează numerarul, precum și rețeaua comercială. În prezența acestor circumstanțe, locurile menționate mai sus se vor deschide în prezența a doi martori asistenți și a colaboratorilor de poliție, după care, până la sosirea acestora, organul vamal va sigila locurile și localurile date. În calitate de reprezentat al contribuabilului, conform art.129 pct.(5) din Codul Fiscal, persoană care acționează în baza unei procuri, eliberate în conformitate cu legislația; avocat învestit cu împuterniciri conform legislației; părinte, înfietor, tutore sau curator în cazul persoanei fizice lipsite de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă; alte persoane care, conform legislației, pot avea calitatea de reprezentant[2].

De aici putem conchide că, fiind vorba despre o derogare, aceste persoane au calitatea de reprezentant al plătitorului vamal doar în cazul acestei modalități de executare silită și doar în raport cu obligațiile acestora de reprezentare a documentelor necesare, în legătură cu asigurarea accesului liber la seiful casei plătitorului vamal, în încăperea izolată a casei, precum și în rețeaua comercială a acestuia.

În cazul în care, ca urmare a efectuării acestei modalități au fost ridicați bani în valută străină, atunci aceștia se predau la cursul stabilit de Banca Națională a Moldovei în ziua predării, iar în ordinul de încasare indicându-se numărul de cont unde se va efectua înregistrarea în lei moldovenești, data și cursul la care valuta a fost achiziționată.

Conform legislației în vigoare, *procedura de urmărire a bunurilor contribuabilului*, se realizează prin următoarele modalități: **sechestrarea, comercializarea și ridicarea**. În cadrul executării silite a obligațiilor fiscale, toate aceste modalități se realizează, prin procedură unică de executare silită. Conform Ordinului IFPS nr.295 din 08.06.2010 privind aprobarea formularelor cu privire la aplicarea măsurilor de asigurare a stingerii obligației fiscale, sechestrarea bunurilor ca măsură obligatorie, poate fi aplicată și separat, nu doar în

cadrul executării silite a obligației fiscale.

Sechestrarea bunurilor este o primă fază a procedurii de urmărire a bunurilor plătitorului vamal, o măsură de siguranță care garantează achitarea creanței integrală. În conformitate cu art.129 alin.16 din Codul Fiscal, prin sechestrarea bunurilor se înțelege: acțiunile întreprinse de organul fiscal/vamal pentru indisponibilizarea bunurilor persoanei. După cum spuneam și anterior, atragerea acestei proceduri în ordinea executării silite a obligației vamale, constituie garant de asigurare a stingerii obligației vamale restante.

Regula de bază pe care se focusează întregul act de sechestrare, constă în ideea că sechestrarea se efectuează doar în prezența contribuabilului sau a reprezentantului acestuia, a persoanei cu funcție de răspundere [2].

Referindu-ne la procedura de desfășurare a sechestrării bunurilor, fundamentată pe hotărârea de executare silită și înfăptuită de către organul vamal, acesta înainte de a înfăptui executarea are câteva obligații raportate la plătitorul vamal pe care trebuie să le îndeplinească[2].

În cadrul acestor rapoarte juridice, plătitorului vamal îi revin câteva obligații la înfăptuirea cărora cu bună-credință, se facilitează mersul procedurii. Datorită regimului lor juridic, nu pot fi urmăribile bunurile din domeniul public, care constituie obiectul exclusiv al proprietății publice în conformitate cu lit.c) alin.(2) art10 din Legea nr.121 din 04.05.2007 privind administrarea și deetatizarea proprietății publice [4]. Circuitul civil al acestor bunuri fiind interzis, ca urmare acestea nu pot fi înstrăinate, nici prin prisma privatizării sau depuse în capitalul social al unei persoane juridice, nu pot constitui obiect al gajului sau alte garanții reale și nici nu pot fi supuse executării silite.

Trebuie să menționăm că sub acțiunea sechestrului nu cad toate bunurile pe care contribuabilul le are în proprietatea sa, ci doar acele bunuri care datorită valorii ansamblului lor vor satisface creanța în toată mărimea ei, vor fi sechestrate bunurile numai în valoarea necesară și suficientă pentru stingerea obligației vamale restante, pentru achitarea impozitelor și taxelor aferente comercializării bunurilor sechestrate al căror termen de plată este stabilit până la sau la data comercializării și pentru recuperarea cheltuielilor de executare silită [13, pag.35].

Mai mult decât atât, bunurile sechestrate se află sub responsabilitatea păstrării la plătitorul vamal, reprezentant al acestuia, persoană cu funcție de răspundere, cărora li s-a adus la cunoștință faptul sechestrării bunurilor, sau persoana căreia i s-au încredințat sub semnătură bunurile sechestrate [14, pag.110].

Despre răspunderea privind asigurarea integrității și înstrăinarea bunurilor sechestrate plătitorul vamal sau reprezentatul acestuia, persoana cu funcție de răspundere, sunt preîntâmpinate, contrasemnătură în actul de sechestru al bunurilor, de răspunderea penală conform legislației Republicii Moldova.

Considerăm important să menționăm că, în conformitate cu art.211 din Codul Fiscal, executarea silită poate fi aplicată pe lângă celelalte bunuri menționate anterior și asupra producției agricole nerecoltate încă sau asupra producției agricole viitoare, exceptate de la această regulă fiind produsele agricole perisabile, lista cărora este stabilită prin Hotărârea Guvernului nr.1538 din 27.11.2002 [5].

În cazul stingerii parțiale a obligației vamale, sechestrul de pe bunuri se ridică proporțional părții obligației vamale stinse, rămânând aflată sub sechestru partea de bunuri în valoarea obligației vamale nestinse.

Mai sus am făcut referință nemijlocită la prima etapă în ceea ce privește procedura de urmărire a bunurilor contribuabilului, însă cu toate acestea suntem în prezența unei părți lipsă și un nonsens, deoarece sechestrarea bunurilor nu poate exista și nu poate atinge scopul de restituire a datoriilor debitorului, fără cea de a doua parte a procedurii care este **comercializarea bunurilor sechestrate**. Este o procedură aparte la care organul vamal trebuie să purceadă în cazul în care debitorul nu și-a stins obligația vamală sau dacă acțiunile organului vamal de sechestrare a bunurilor nu au fost atacate în decursul a 30 zile lucrătoare din data sechestrării.

Comercializarea bunurilor sechestrate se efectuează conform evaluării acestora, la licitații care sunt sub egida organului fiscal/vamal, conform alin.(2) și (3) art.203 Codul Fiscal al Republicii Moldova [2].

Deși cum spuneam și anterior regula generală menționează că evaluarea și comercializarea bunurilor sechestrate se efectuează de către organul vamal, există o derogare în acest sens, ce vizează efectuarea operațiunilor de sechestrare, evaluare și ulterior comercializare în competența altor autorități decât celei stipulate mai sus, pentru anumite categorii de bunuri.

În acest sens, menționăm că abaterea de la modalitatea de evaluare a bunurilor sechestrate, în dependență de apartenența lor, acțiuni efectuate de către o comisie neautorizată și neîmputernicită de a efectua acțiunile stipulate mai sus, atrage după sine declararea nulității atât a actelor de evaluare, cât și a licitației ulterioare.

În ceea ce privește **ridicarea bunurilor**, ca o componentă a procedurii de urmărire a bunurilor plătitorilor vamali, aceasta se declanșează prin prisma și în baza actului de ridicare a bunurilor sechestrate, întocmit în trei exemplare și transmis contrasemnătură,

plătitorului vamal sau reprezentantului acestuia- exemplarul 3, cumpărătorului –exemplarul 2, iar primul exemplar va rămâne la organul vamal care a ridicat bunurile. Ridicarea bunurilor sechestrate are loc în prezența plătitorului vamal, a persoanei cu funcție de răspundere, dar și a cumpărătorului. În timpul ridicării bunurilor sechestrate sau în cel mult 24 ore după semnarea actului de ridicare, plătitorul vamal, persoana cu funcție de răspundere sunt obligați să remită organului vamal sau nemijlocit cumpărătorului toate documentele referitoare la bunurile ridicate, dar nu au fost ridicate de organul vamal odată cu sechestrarea lor.

În temeiul actului de ridicare a bunurilor sechestrate, plătitorul vamal efectuează înregistrările contabile în legătură cu comercializarea lor.

Se opinează că tranzacțiile în urma cărora bunurile sechestrate au fost înstrăinate fără acordul scris al organului vamal pot fi declarate nule de către instanța de judecată din momentul încheierii lor [16, pag.181].

În acest sens în proiectul noului Cod Vamal al Republicii Moldova, capitolul V, este consacrat în întregime executării silite a „datoriei vamale", o noutate, ținând cont de actualele reglementări, în care se stipulează despre executarea silită a „obligației vamale", de asemenea, aici regăsim o mai amplă detaliere a acestor modalități a executării silite, a condițiilor de desfășurare, ceea ce este bine. [9]

Trebuie să menționăm că ***urmărirea datoriei debitoare*** de la persoanele care au sediu în Republica Moldova se face în conformitate cu lista debitorilor sau în baza altor informații pe care organul vamal le posedă. În conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, este posibilă urmărirea datoriilor debitoare de la persoane străine, precum și de la debitorii autohtoni în beneficiul debitorilor străini, practic un liber circuit, în care statul liber își poate revendica dreptul său în urmărirea unor creanțe datorate de debitor.

Acest mecanism de urmărire a datoriei debitoare este aplicabil și în situația când însuși debitorul are restanțe.

Pentru realizarea acestei proceduri de urmărire, plătitorul vamal are obligația de a prezenta organului vamal lista debitorilor pe care acesta trebuie neapărat s-o semneze el sau reprezentantul său.

În procesul executării silite a obligației vamale, organul vamal conform art. 130^{12} Cod Vamal[1] poate constata prezența unor împrejurări, circumstanțe care ar face **imposibilă executarea silită a obligației vamale** pentru plătitorul vamal cum ar fi:

a. Persoana lichidată nu are succesor și nu posedă bunuri pasibile urmăririi;

b. Persoana se află-n proces de lichidare sau în procedură de insolvabilitate;

c. Există un act judecătoresc care suspendă executarea deciziei organului vamal asupra cazului de executare silită – pe perioada valabilității actului de suspendare;

d. Existența actului dat al instanței de judecată sau al executorului judecătoresc potrivit căruia perceperea restanței este imposibilă;

e. Persoana fizică a decedat şi nu există alte persoane obligate prin lege să-i stingă obligația vamală[1].

La constatarea acestor cazuri, suma restantă a obligației vamale, a cărei executare silită este imposibilă, este luată la o evidență specială[12, pag.100].

În prezența documentelor confirmative ce țin de cazurile de imposibilitate a executării silite a obligației vamale, conducerea organului vamal care administrează obligația vamală în cauză, emite decizia cu privire la stingerea prin scădere a obligației vamale, inclusiv a cărei executare silită este imposibilă și luarea ei la o evidență specială, în modul descris mai sus.

În concluzie, putem menționa că practica denotă relevanța instrumentelor de gestiune silită a obligației fiscale/ vamale, efectuată în scopul garantării conformității și eficacității procesului de executare silită a obligației fiscale și vamale. Astfel, conform analizei auditului, aplicarea de către organul vamal a celor 4 măsuri de executare silită, prevăzute conform legislației Republicii Moldova, se rezumă în cea mai mare parte la încasările de pe conturile bancare ale plătitorilor vamali restanței și constituie o mare parte din totalul sumelor încasate silit.

Bibliografie

1. Codul Vamal al Republicii Moldova nr.1149 din 20.07.2000. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Ed.specială din 01.01.2007

2. Codul Fiscal al Republicii Moldova nr.1163 din 24.04.1997. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.62 din 25.03.2005

3. Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443 din 24.12.2004. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 214-220 din 05.11.2010

4. Legea nr.121 din 04.05.2007 privind administrarea deetatizarea proprietății publice. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 90-93 din 29.06.2007

5. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.1538 din 27.11.2002 cu privire la aprobarea componenței nominale a Comisiei republicane permanente pentru organizarea expertizei, evaluării și comercializării bunurilor sechestrate și a Listei produselor agricole perisabile care nu sunt sechestrabile. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.162-165 din 06.12.2002

6. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.332 din 02.04.2004, pentru aprobarea Regulilor de expunere spre vânzare la Bursa Universală de Mărfuri a Moldovei.Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 56-60 din 09.04.2004

7. Regulamentul privind evidența specială a obligației fiscale, aprobat Inspectoratul fiscal principal de stat nr. 4/2 din 01.04.2003. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 126-131din 27.06.2003

8. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova ” Cu priviere la practica judiciară de aplicare a unor prevederi ale legislației fiscale” Nr.13 din 27.03.1997.

9. Proiectul de lege privind noul Cod Vamal al Republicii Moldova. Accesibil: http://particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=4679.

10. Armeanic A., Drept Fiscal: Suport Didactic. Chișinău: Editura ASEM, 2013, 198 p.

11. Duca E., Codul de Procedura Fiscală- comentat și adnotat. București: Editura Universul Juridic, 2010, 548 p.

12. Mihalache I., Drept privat roman.Chișinău: Editura Litera. 2012, 271 p.

13. Niculeasa M., Creanțele și obligațiile fiscale. București: Editura C.H.Beck, 2009, 264 p.

14. Plămădeală C., Fiscalitate. Chișinău: Editura Cartier, 2006, 210 p.

15. Șaguna D.D., Drept Financiar și Fiscal, Ediția a 4-a. București: Editura ALL Beck, 2011, 396 p.

16. Vlaicu V. ș.a., Drept fiscal. Chișinău: CEP USM, 2004, 300 p.